

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТ ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАН
КЫЗЫЛ ХОРАИ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ БОЛГАН ХОРАИ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1955

ИЮЛЬ

6

СРЕДА

№ 135 (329)

Өрттө 20 коо

Москванын Тушино аэродромунга болган
агаар парад (1 ария).

Атомдук энергияны тайбын сорула-
рга ажыраткы (2 ария).

Магнитогорскинин 25 чылы (2 ария).

Д. Шагдар. — Комсомолчу эвено
(2 ария).

С. Маады. — Т. С. Малцевич арзамы-
биле (2 ария).

С. Алвот. — Барымы-Хемчик район-
ун сүт-бараа фермаларында (2 ария).

Бая-Хем районун Ильянка көдө Со-
ветиниң ажылынын дуржулганын
(3 ария).

УЛУС ДЕМОКРАТТЫГ ЧУРТТАРДА
(4 ария).

Джавахарлал Перунун Белградта чоруп
турары (4 ария).

Быжыг тайбынча болган удустар ари-
зынын айыл чок чорунче орук
(4 ария).

Башталгыч чурттарда ажы совка-
дымыкыны (4 ария).

АКШ Барын Германияга чепселен
турар (4 ария).

Демир орук харыздаларынын айты-
рыларын талла-биле удустар аризы-
нын конференциянын ажитынтаны
(4 ария).

Мал ажылынын ажилдакчыларынын чарыжын калбартыр

СЭКП ТБ-нин январь Пленумунун салган сорулгаларын чедикшиининг күө-
сидир дөш, колхозчу көдөниң ажил-
шичириниң социалист чарыжы хун кел-
ген турум калбарып турар. Саанчылар,
маачылар, кадарчылар дуржулганы көдө
ажы-агыйнын ажылынын дуржулганын
шентеридирге үндөшлөш, маалык бүгү
чүгүнирииниң продуктуларын көүдөди-
рин, чуртка улам-на хөй эйтип, сүтү,
саржагы, дүктү бөрин орылдакчып турар.
Областың колхозтарында болган совхо-
старында Таңдын маалынынын кый-
гырын деткивишаан, сүт саалдамын көү-
дөдир дөш, сүт продуктуларын дуржу-
ларын күрүнө планларын хууса бетине
күөсидир дөш социалист чарыж кал-
барган. Мал ажылынын продуктуларын кө-
дүр талла-биле сорулгаларын чедик-
шиининг шийтирээр дөш демисеге
хөй-хөй саанчылар, кадарчылар, ферма-
ларга эвес түндөдир чедип алган.

СЭКП ТБ-нин январь Пленумунун док-
тамын херек кырында күөсидир талла-
биле муракчы колхозтарын болган сов-
хостарын ажылынын түдөлө колхоз,
ферма, совхоз бурзууге мал ажылынын
продуктуларын бөдүрүн көүдөдирге
ажылаткыдай турар кайгамчык хөй
курааларын барын көргүзүп турар.

Сүтүт маалык продуктуларын көүдөдир
дөш социалист чарыжын түндөдир-
нин дугайында СЭКП обкомунун бөрүзүн
болган ажылы чоннар депутаттарынын
күөсүмүнчү областың Советиниң доктамын
парлаага чокта чаа чарлаан болгай.
Азырал инек бурзуудан 496,7 килограмм
сүтү саап алган Бий-Хем району СЭКП
обкомунун болган облүкөсүмүнчү шилчир
Кызыл туугун тывыкан. Көдө ажы-
агый арталарынын социалист чары-
жына тилекчи болган Бий-Хем району
Кочетов атыг колхозуна база СЭКП обко-
мунун болган облүкөсүмүнчү шилчир
Кызыл туугун тывыкан. Көдө ажы-
агый оң арталынын колхозчулары азы-
рал инек бурзуудан 645 килограмм
сүтү саап алган. Азырал инек бурзуудан
818 литр сүтү саап алган Танды райо-
ну «Революциянын чабымы» колхозу
Марчубка ферманын маалыны
кымылавай күш-ажылы-биле обком-
ун болган облүкөсүмүнчү Кызыл туугун
чаалат алганар.

Ивентиниң маалык продуктуларын улам
көдүр талла-биле колхозтарда
болган совхостварда улуг аргаларын бар-
нын чарыжын түндөдир херечилеп
турар. Партианың болган чазактын
шияттирлерин күөсидир дөш социали-
ст чарыжын чорулулазында күш-
ажылы социалист күө-биле көрүгүч
үдөгөр-чөкөң көргүзүп турар болган
күш-ажылы бөдик көргүзүлгени чедип
алган мал ажылынын кайгамчык кал-
дарын өзүп үнгөн. Улуу-Хем району
«Күш-ажылы хөстү» колхозта Вален-
тина Тудун, Барымы-Хемчик району
«Комсомолун 30 чылы» колхозта ко-
сомолчу Хомуку Демисек, Чаа-Хал
районун Мокотов атыг колхозта Норжун-
маз болган оон-даа өскө хөй-хөй саан-
чылар күш-ажылынын муракчы аргалары
ажылап, ивентирини эви ажаал тур-
ган, сүт саалдамын көүдөдир талла-
биле кайгамчыктын чедикшиинерин чедип
алган.

Ивчалажог муракчы ажы-агый-
ларын, фермаларын, муракчы саанчы-
ларын, кадарчыларын дуржулганы мал
ажылынын бүгү ажилдакчыларында ам-
лаа шентеридир турары минир херек.
Сүт саалдамы ам-даа күдү кендеде туруп
турар жокундагы колхозтар, фермалар
бисте ам-лаа эвөш эвөс. Бай-Тайга, Бары-
мы-Хемчик, Сүт-Хал райондарда инек-
терини продуктулуу оона чарык. Ол рай-
ондарын удурукчулары маалынынын,
саанчыларын, кадарчыларын чарыжын
кошка организациял, мал ажылынын
продукциянын чөтүр-үчүдүн тургу-
лаан.

Бистин областың муракчы колхозтары
болган совхоствары мал ажылынын бөдик
шияларын продукциянын дуржул талла-
биле күрүнө мурунда боттарынын хү-
дөдөдирин ап-сеткилдиг, шевтерин күө-
сидип турар. Ам, мал ажылынын продук-
циянын көүдөдир дөш бүгү узугун ле-
мисел чоруп турар, бүгү күрүнө планларын
хууса бетине, бөдик шийларын дөдүр
болган ажы күөсидириниң аргалары бар.
Ивчалажог колхозтарын чам-

дык удурукчулары баштайт чазыгын
күөсидирин тодаргай түп турарын бил-
дише чөгүр. Бай-Тайга районун кол-
хозтары сүт дуржулынын талла-биле
ийги кварталдын оналганын пөнь 20-ге
чедир чүгө 48 хуу күөсидерин оона чарык.
Колхозтарын хөй мурунуу план күө-
сидиринче амдыга чедир кирбөш.

Күрүнөгө эвт дуржулынын планын
күөсидир талла-биле областа ажыл көчү-
чүт чөтөс болуп турар. Күрүнөгө эвт дур-
жулынын талла-биле ийги кварталдын
планы барык түзгөн. Ону 30 хуудан
биче-ле ажы күөсидер. Тес-Хем, Бая-Хем,
Өвөр райондарын колхозтары маламыла
дуржулгаларга киритир күрүнөгө эвт
дуржулыны кирбөшөр. Ивдиг байламы
ол райондарын удурукчулары күрүнө
мурунда ивдиг чүгүлө херекти харым-
салга чөк көрүп турары кылдыр тайыл-
бырлаар херек.

Мал ажылынын продукциянын дуржу-
лынын планын ивдиг чөтөс күөсидер
областың бөдиктек органдарын оона
багай ажылынын дугайы база херечилеп
турар. Облүкөсүмүнчү эи Панков бөдик-
тел аппаратын ажылы багай органи-
зациял, күрүнөгө эрте-ажыктарын сагын-
дыр дөш бөдүг демисеге чорутпай,
бөдиктекчилерге болган дуржулгаларга
чөгүр негеден кылбайн турар.

МТС-терин удурукчулары болган кө-
дө ажы-агыйнын тускай эртемчилери
колхозтарын болган совхостварын күрүнө
ле планларын күөсидер дөш чөгүр де-
мисеге чорутпай, харын МТС-тер бол-
ган тускай эртемчилерин улуг армия-
ны хамкытын мурунда күрүнөгө эрте-
ажыктарын камгаламына туржур ху-
дөдөдир дөш ивентирин дугайын үтүп ту-
рар. Оларын ивдиг хүдөдөдир—көдө
ажы-агый продукциянын бөдүрүн
көүдөдирин болган күрүнөгө улам-на
хөй тарааны, эйтип, сүтү, дүктү база
көдө ажы-агыйнын өскө-даа продукту-
ларын дуржулынын сорулгаларын ший-
тирээр дөш хол салбайн ажылыларын
бөдүр.

Херектек конференциянын ажыла-
чылары дыка чөтөс ажылап турар.
Областың райондарында үдөдир бараан-
дарын үтүктүр-салдылары амдыга
чедир чөтөс организациял. Бараан-
дарын ассортментин дыка кымылаар-
лады. Дуржулгалар бараанчылар
дөш беринген бараандарын чөгүр уг-
данымын камгаламына ажылавай турарын
фактыларын ийи-чангыс эвөс. Сүт продукту-
ларын хүдөп алкыры база багай органи-
зациял.

Партия организацияларынын, совет
организацияны сонгараткыма сорулга-
лы—колхозтарга, МТС-терге болган сов-
хостварга боттарынын удуруктуу эки-
жидери болуп. Ажы-агыйн ажы-хө-
рөктү хамы билдир-биле удурук херек.

Мал ажылында муракчы аргаларын
ажылавишаан, фермаларга чөгүр ко-
рум-чүрүмү тургууса чөгүр. Ивентирин
биззаларында чарын саарыкче бү-
рүн ивчидир, сүт продукцияныгын ший-
ги контролду болган ону күрүнөгө
өй-шаанга дуржулынын организациялары чү-
гүлө.

Колхозтарын, МТС-терин болган сов-
хостварын партия организацияларынын
сорулгаы—социалист чарыжын кал-
бартырып, фермаларга, бригадаларга, сүт-
чүгү оларда кадарчыларын ортузунга
политиктиң ажылы хун-бүрү чорудары
болуп. Политиктиң ажылы ам-даа
ажылап турган кичи бурзууге чедирер
херек. Партианың болган Совет чазактын
салган сорулгаларын ажылы маламыла
тайылбырлавишаан, немей алдынган
килограмм тараа, сүт, саржа,
эвт, дүк болган өскө-даа продукция кол-
хозтарын байлаан көүдөдир, бистин
Төрөн чуртуушту быжыларын хө-
рөкчө бараан бөдүр деп чүвени көдөдир
ажы-агыйның өскө-даа чок сагынды-
лары чүгүлө.

Партиянын райкомдары болган рай-
күөсидир бөдиктек органдарын
ажылына оона контролду боттарына
эл, күрүнө планларын чазактын докта-
лан хуусааларында күөсидер дөш могок
чөк демисеге хүдөдөдир. Чуртка мал
ажылынын улам-на хөй продукциянын
бөдүр—Совет Тыянын ажылы чонна-
рынын алдарынын хөдө.

Москванын Тушино аэродромунга болган агаар парады

СЭКП-ниң Агаар Флөдунун Хуну—совет
улустан чачкыкан байралы. Ол хүн
ада-чурттуу ухар-чүгүлүн чаа чедип
алымшынынын көрдөс болуп турар.

Чүс-чүс муң москвачылар июль 3-те
воскресениде Тушино аэродромунда кай-
гамчык улуг хөвүнүң секторларын дола
берген турар. Москва атыг каналдын
бөдик эрктарыне, демір орук кыды-
нын дөдөдирин хөй улус туруп алган
турган.

СЭКП-ниң В. И. Чкалов атыг Топ аэ-
родромунун бажынын байралдык-биле
шымпек турган.

Парад эгелээриниң үени келген. Олу-
тарын СЭКП-ниң болган РСФСР-ниң Дөдү
Советтериниң депутаттары, министр-
лер, эртемнин, уран чөгөлдүн болган
уран-чүгүлдү ажилдакчылары үдөдир-
ниң болган көдө ажы-агыйнын мурак-
чылары эзелеп. Докларда дипломат
корустан кечигүнери, дашыкы
күрүнелериниң шериң-агаар болган шериң
атшалары олурулаан.

Арокулубун ивдиринге эштер Н. А.
Булганин, К. Е. Ворониллов, Л. М. Кага-
нов, Г. М. Маленков, А. И. Микоян,
М. Г. Перухин, М. З. Сабуров, Н. С.
Хрущев, А. И. Кирпиченко, П. К. Пено-
маренко, П. И. Носпелов, М. А. Сулов,
Совет Эвилелинин маршалдары болган
ухар-чүгүлдү маршалдары көстүп келген.

Партиянын болган чазактын удурук-
чулары көрүчүлөр димиттиң адим
чаксаакыны-биле уталаан.

Агаар Флөдунун Хунунун байралды-
кы келген төлөөдөрүн баштыныры олу-
жуп турган: Кылат Улус Республикасын
генерал Ян Чень-у, Индия Республика-
сында—ухар-чүгүлдү маршалы С. Мухе-
дж, Югославиянын Федеративтиң Улус
Республикасында — генерал-полковник
З. Улепич, Абхазиянын Улус Рес-
публикасында — генерал-майор Арно
Хаско, Болгариянын Улус Республикасында
— генерал-майор К. Кариллов, Венгрия
Улус Республикасында—генерал-майор Е.
Хазан, Корея Улус Демократык Респу-
бликасында—генерал-лейтенант Хан Ир Му,
Польша Улус Республикасында—генерал-
полковник П. Турель, Румыния Улус Рес-
публикасында — генерал-майор М. Буржа,
Чехословакия Республикасында — генерал-лей-
тенант И. Васага, ол чурттарынын төлө-
дөрүн кечигүнери—офицерлер олу-
жуп турган.

Авалчыларын арзында Бүгү-дөдөдир-
ниң Ухар-чүгүлү Федерациянын төлөдөрү,
оон составында президент К. Барталетт,
генерал директор Г. Гильям болган ал-
дарыг француз удурукчу Луи Берно-
вуд олу генерал казначей Ж. Барно, а
ол илкан Торонтоун ухар-чүгүлү клубу-
ну орадакчы президентин Эдгар Аль-
бертс (Канада), Эргентиниң 10 шак.
Фанфаристерниң «Шунту дыналар» деп
меркөз чамгалаган. Совет Эвилелинин
күрүнө чыгынын оркестр-биле күөсидир-
ге радио бүгү шыге чачкылаптырган.
Арталарына салдуунун даштаакынызы-
ры димиреп үнгөн.

Агаар парад эгелээн!

Удурукчу Перевозчиниң баштамы
баштайт бөдүк самолеттар көстүп кел-
гөдүгө кижилерин караанын ший дөдөдир
барган. Ол дөдөгө тус удурукчу самолет-
тар-дыр. Баштайт машинада уду дуртуу
10 метр болган доора дуртуу 3 метр хө-
чөдүгө кылп төс. Тукта В. И. Ленинниң
болган П. В. Сталиннин чурттары,
Флагманын джымылары-биле чоруп тур-
ган самолеттар СЭКП-ниң шериң-агаар
күрүнелерин база армияга, ухар-чүгүлө
болган флотга дузаларынын эки-тура
инвентилиниң туктары ап чораян. Оон
даразындагы база бир 16 самолеттар эвд-
дөдөдир республикаларын туктары ап
чораян.

Байралдыг адим чаксаакынынын
ил чалгын көрүчүлөрүн олуруларын
аайм-биле үргүчүдөп чоруткан.
76 самолеттар 1000 метр бөдикке

СЛАВА
КВСС

(СЭКП-ге алдар) деп советини сыйрай чыс-
каал-биле чуруп көргүскөн.

Совет Эвилелиниң Коммунист партия-
сынын алдар бөдүрүнүн советин көр-
гүскөн машиналар кайгамчык дөдөдөдир-
лик болган. Удурукчуларын дыка хөй
аэрокулубтарын кижиткенерин болуп
турар. Олар заводтарда, фабрикаларда,
туугуларда, шахталарда, албан чөдөр-
дө ажылап, институттарда болган тех-
никунарда өөренип турарлар. Парадка
бөдүк машиналарын удурукчулар Запа-
рожец биле Удовички команданыла.

Агаар дөдөгө Хосталган. Амаз оон
соонда чик моторларын спортчу төс ма-
шиналар тыркылаанын эгелээн. Бөдүк
ужуушкуну хөдөгөдөр күөсидер. Эд-
де мурунда Совет Эвилелинин Мады-
ры, спортун алдарыг мастери, чурт-
туу рекордмени Марина Ченева, ол ужу-
дукчу парадка чедип калып, бөдүк
самолеттарын чедип улаа башканын тура-

ры ол. Төстариң составында Богригина,
Бажнова, Постникова, Бран, Сатина, Ха-
ланова, Намзина, Лебедь. Краснодар чурт-
туу анык спортсменка Людья Лебедь
агаар парадка бөдүк мергежила
бир-ле дугаар көргүзүп турары ол. Сталин-
град аэрокулубунун спортсменка—Анто-
лина Ламинанын уран арзамы көрүчү-
лөр база бир дугаарында көргөн ол. Са-
молеттар «Нестеровтун ийи тыркыла-
нымын» солап талакы чалган
лаварты дайымын эргилишкени болган
андарышкынын кылган. Эргилишкени.
Удурукчу хөдөгөдөр дөдү чорупкан,
олар тозааа хөдөдөр харууда ийи ты-
ркылаанымынын күөсидер. Самолеттар
чорупкан.

Ивчалажог бөдүк ужуушкуну көр-
гүзери доодубаан. Хөй бөдүк самолеттар
чокушуп келген. Олар агаарга мырпай
километр дуртууга кожуп каан чүве дөш
шөйдү бергенер. 24 бөдүк самолеттарын
агаарга ужуушкунун шылтарангай
мастери слесарь Николай Голованов баш-
карган. Бүгү-дөдөдир Ухар-чүгүлү Фе-
дерация спортчу самолетка ужууш-
куну дүрдөдириниң талла-биле оон
делегей рекордун башканын. Ушбулу-
чүшкө муң километр дистанцияга ужу-
дукчу ортумак дүрдөдөрүн шакта
442,289 километр чедирген. Голованов
ухар-чүгүлү спортун кымы эгелээнчө
бөдүк чылмы 20 чыл болган.

Ухар-чүгүлү хөдөгө бөдүрүдөгөн ко-
рулбай шийгөдөп алган удурукчулар—
спортмейстер тыркылаанча угланымын-
кы-биле «Нестеровтун ийи тыркыла-
нымын» күөсидер. Бүгү 24 само-
леттар «Нестеровтун чарык тыркы-
лаанымын» кымы бөдөдөн бөдү
арзында ол кайгамчык чоруту көрү-
чүлү боттарынын магаалынын ивдирип
четкилей барганар. Дөдү өчүгө чидип
кымы самолеттар чарык ылаптып тур-
ган. Спортмен Александр Мухин, ивентир
Владимир Шенкин, студент Владимир Про-
мов, чуртчу Владимир Рымашевский бол-
ган оон-даа өскөдөр, эресидимин, эвд-
дөдөр болган мергежила дөдөгөдөр.
Удурукчуларын арзында—найсы-
ла метронуун машина Николай Дарь-
ев. Ол чөд алаада амдылап турар,
ивчалажог агаарга база бөдүгө терини
бөдүрдөдү болган.

Бистин ухар-чүгүлү спортсменерисе
чыл-бүрүчү кайгамчык чедикшиинерин
берип турар. Эргик байралдык бөдү
үенин шийке дөдөгөй болган бүгү-дөдү
лек рекордтарынын ивдирин оларын чаа
чедип алымшыныны киригиткен. Уду-
дукчулар В. Громов, И. Чернов болган
Я. Форостенко спортчу самолеттарга дө-
дөдөй рекордтарын тургусканар. Ам совет
ухар-чүгүлү спортсменериде дөдөгөй-
ниң 88 рекордтары оонамын турар. Бистин
чурттуу рекордтар сакынын талла-
биле бүгү чөдөр эзелеп турар.

Агаарга хөдөдөр мырпай иржи-
кы аварган. Ол дөдөгө, планистер Черы-
шева, Ефименко, Абрамов, Дятлов, Афри-
канов, Слесаренко, Есаулов болган Кача-
лды олар боттарынын программазын төр-
гүзүп эгелээн ол. Планер бөдүгүн Петрия-
нов баштаан. Планистер додганч бө-
дүк болуп алган, бөдүк аайм-биле 500
метр бөдикке чедир куду азы тыркыла-
нымынын күөсидер. Мотор чөк
ухар аппаратка ивдиг көргүзүлгени кыл-
дыр төдөдө, планистерден улап мер-
гежи негетир.

Ногаан шөдөн ухар моделдер ужу-
дун. Оларын конструкторлары — Ма-
лик, В. Васильченко, Хухра, Эрлер, Хру-
сталь болган Ботли олар боттарынын
моделдерин радио дөдөдөр башкарган.
Бөдүк самолеттар шыкым ухар-чүгүлү
моделдерин солап болган ол тал-
кы эргилишкенин, эргилишкенин,
тыркылаанымынын кылган. Моделдер куду азы олу-
рушкунче чазылап батнышаан, Тушино
аэродромунда ужу үнгөн чөдөр чөгү-
түгө кэп олурулаан.

Александр Маноковтун конструкция-
зыкын планиер көрүчүлөрүн кичөө-
гейин хаара туткан. Оон ухар шылар-
ларын дыка экижидип турар дөдөдөр
ниң чөдөр чалгынылар ухар аппарат-
чы Маноков дөдөгөй бир-ле дугаарында
турган. Ивдиг Рудиниң башкарган
карган планиер шөдүгү кырында додган-
дыр тыркылаандыр ужу, кэп додунган.
Ол-да үдө аэродроман Кузковтун
конструкциялык планиер ужу үнгөн.
Кадруттукунуң дузаы-биле автонобул
кырына туртуу каан ол планиер көчүт
дүргөн, барык саң дөдү көдүрүп үнгөн.
Автостарт ол аппараттың 600 метр
көдүрүп үнерине дузалаан. Планистер
Юрий Абрамов планиер-биле үнгөн, дөдү
ужуушкунуң бөдүк хөдөрлерин көр-
гүзүп эгелээн.

Агаар парадын баштайт кезин оон-
биле доодунган. Армияга, ухар-чүгүлө
болган флотга дузаларынын эки-тура
инвентилиниң спортсменерин (бөдүгүчү
удурукчу Совет Эвилелиниң Мадыры

ухар-чүгүлдү гвардия генерал-лейтенан-
ты Т. Ф. Кудеалов) ухар херекке,
авиамоделизм болган планиеризм улап
чедикшиинерин көргүскөнер.

Ийги көдө — шериңи болган. Ону
ухар-чүгүлдү генерал-лейтенанты
С. У. Рубанов удурткан. Шериң-агаар
күрүнелерин удурукчулары реактивтиң
самолеттарга дөдү ужуушкуну көр-
гүзүп эгелээнер.

Он таадаан аэродромча майор Валентин
Лашиннын ужуктаны истребитель чоку-
шупан чөдөр олурун Лашин улуг дур-
жулганы кичи. Чаа реактивтиң техника-
лы ол бир-ле дугаарында шийгөдөп ап
эгелээнерин бөдөдөн. Самолет өрү
шар казыргыламы үнгөн. Нестеровтун
кайгамчык көрүштүгү ужуушкунуң ивдиг
иымы-бүрү хөдөрлерин көргүскөн. Оон
ужуушкуну кайгамчык дүргөн болган.
Ол ивдиг дүргөн болганын оон дөдөдү
самолет ужуп эрте бергенниң соонда каш
секунда болганда дыналар турган.

Реактивтиң үш стрейтедлер бөдүк
ужуушкунуңа киришкен удурукчулар
дан улуг мергежи негетир. Полковник
Бабавитин, майор Мантуровтун болган
каштан Кузнецовтун башкарган жө-
гүндөгө машиналарын чиге көрүчү
бөдүк берге турган. Само-
леттар кымы чысаал-биле бөдү үн-
гөн. Ортаагы кол самолетту додгандыр
олар азда нарын эргилишкенин кыл-
ганын. Стрейтедлериниң шийгөдөдөр
оларын кожуп каан чүве дөш тулуш
чоруп турган. «Нестеровтун тыркы-
лаанымын» улай-улай күөсидер.
Машиналар хөдөдөр хажымын-
биле эрпип турган.

Аэродромга реактивтиң стрейтедлер-
ниң ийи эвөзүчү чедип келген. Алды са-
молеттар аэродромун төвүгө келген ийи
километр көдүрүп үнгөн. 360 градус эр-
гилишкени кылганар. Подполковник
Фоккин биле Стеценко, майор Борей-
кий, капитан Гаврилов, Киселев болган
Фитин олар уктукшак угланымын
бөдүк ужуушкуну күөсидер. Само-
леттар чысаалы үрөшөй чөк-
боттарыне уктуктун кымылаанар. Чөк-
лажып келгенер. Хөдөдөр каржы бер-
генер. Ивдиг ивдиг ужуушкуну
кымы төдөдө кайи хире шийгөдө бол-
ган мергежи херек ивдиг! Көрүчүлөр
ужуушкунуңа магадан, байралдыг
адим чаксап турганар.

База бир бөдүк реактивтиң самолеттар.
Олар кымы чысаал-биле «Нестеровтун
тыркылаанымын», өскө-даа нарын
көргүзүлгени кылган. Ол сол самолеттар
нын гвардия полковник Николай Шулжен-
ко баштаан. Үш эвеноларын көргүскөн
дөдү ужуушкунуң ужууламын, аямы-
бүрү көргүзүлгени Тушино аэродром-
унга чылаан бүгү-ле кижилер ажаж
магадан көргөн. Көргүзүп бүрүчү кай-
гамчык нарын-биле оонамын турган. Бир
сактын келдире ол бүгү самолеттарын
чангыс кичи, чангыс тура-сүрүк башка-
рып турган чүве дөш болулаан

Улус демократтыг чурттарда

Гуандун жокунун Шанькиде културанын ажылчын ордуу—Кыдат Улус Республикага чоокта чаа туттулган хей-хей култура албан черлеринин бирөөсү болур. Ордуна театр залы, библиотека болгаш номчулга чери, гимнастика кылар зал, дыштанырлык болгаш култура хемчегер чорударынын черлери бар.

Кыдаттың Коммунисттик партиязынын хүрээленинин өзүлдеси

ПЕКИН. Кыдаттың Коммунисттик партиязынын хүрээлени чыл бүрүдө өзүп, быжгып турар. Кыдат улустун муң-муң аң дээр талээлери партиянын хүрээленине кирип турар.

Польшаның көдээ черлеринин электржидилгези

ВАРШАВА. Улусчу Польшада көдээ райондарын электржидер талазы-биле улуг ажылдар кылдынып турар. 60 чылын 50 муң ажыг тараачын бажынар электри чырып алган. Барың 800 черлерин бүдүрүпте кооперативтерин, күрүениң көдээ ажыл-агыйларын, суурларын, а кооперативтерге болгаш машина-трактор станцияларына хамарлап турар 200 ажыг ажыл-агый черлерин электржидипкен.

Словакияда чуртталга черлеринин түдүүшкүнү

ПРАГА. Словакияда чуртталга черлеринин улуг түдүү чоруп турар. Улус эрге-чагыргалынын он чылдарынын иштинде Словакиянын хоорай болгаш көдээ черлеринде 40 муң чуртталга бажынарын туттунган. Братислава, Кошица, Прешова, Жилина болгаш Словакиянын өскөдээ улуг-улуг хоорайларында чуртталга корпустарынын чаа-чаа кварталдары өскөн. Ажылчы чондарынын он-он муң өгүлдери дөңгө чагай чаа кварталдарга көчүп көргөндөр.

Джавахарлаал Нерунуң Белградта чоруп турары

БЕЛГРАД. Белградта чоруп турар Индиянын Премьер-Министри Джавахарлаал Неру Югославиянын Индияда элчини Б. Цивровичке болгаш Индиянын Югославияда элчини Даялга үдөйип алган Белградтың Улус комитетинин байыркы хурадына июль 1-де, олурушкан, Белградтын хүндүлүг хамааты деп атты бээр дугайында бижитки ол хурада аңаа тывыскаан.

Июль 14-түн хүнүн Францияга эрттиреринге белеткел

ПАРИЖ. Франциянын национал байыры болур июль 14-түн хүнүн (Бастиянын алганын чылын) эрттирер талазы-биле комитеттин хурады июль 30-де болган. Парижтин чурттакчыларынын чаңчыл болган чыскаалын июль 14-те Бастия шөлүндөн Нация шөлүнге чедир организастаар деп турарынын дугайында

Быжыг тайбыдче болгаш улустар аразынын айыыл чок чоруунче орук

«Женьминьжибао» солунун чүүлү

ПЕКИН. «Женьминьжибао» солун «Быжыг тайбынче болгаш улустар аразынын айыыл чок чоруунче орук» деп эгелег журвуку чүүлү парлаан. КНО-нун Сан-Францискога болуп өртөөн байыркы сессиянын дугайында ийде бижип турар. Ол солунун медегелен турары болза, СССР-ини Даштыкы Херектер Министри В. М. Молотов КНО-нун Уставынын кол чүүлдеринге үндөйлөш тайбынчы быжыгларынын болгаш улустар аразынын идегекер чоруунун оруун айткан. В. М. Молотовтун медегелени бүгү чурттарда чүүлүг деп көрүп турар болгаш харын-даа барынын чүк парлалгазын бешин В. М. Молотовтун медегеленин «хандырар күштүүн» тоовайн бээр аргазы чок болган.

Чехословакиянын Коммунисттик партиязынын ТК-зынын доктаалы

ПРАГА. СССР-ини, Румыниянын, Чехословакиянын болгаш Венгриянын төлөөлөрүн аразыга 1955 чылдын июльде Бухарестте болган савал-оңал солчушкундарына хамарлап Чехословакиянын Коммунисттик партиязынын ТК-зынын хүлөп алган доктаалын Чехословакиянын телеграф агенттелин дамчыткан. Совет Эвилелинче Югославия аразында чедип алдынган дугуржулгага Чехословакиянын Коммунисттик партиязынын Тен Комитеди байыр чедирип турар болгаш Югославия-биле социализм лагериниң өскө-даа чурттарынын аразына өзүлүт байырдыг кады ажылдакчыга тай-

Капиталисттик чурттарда ажыл соксадышкыны АКШ

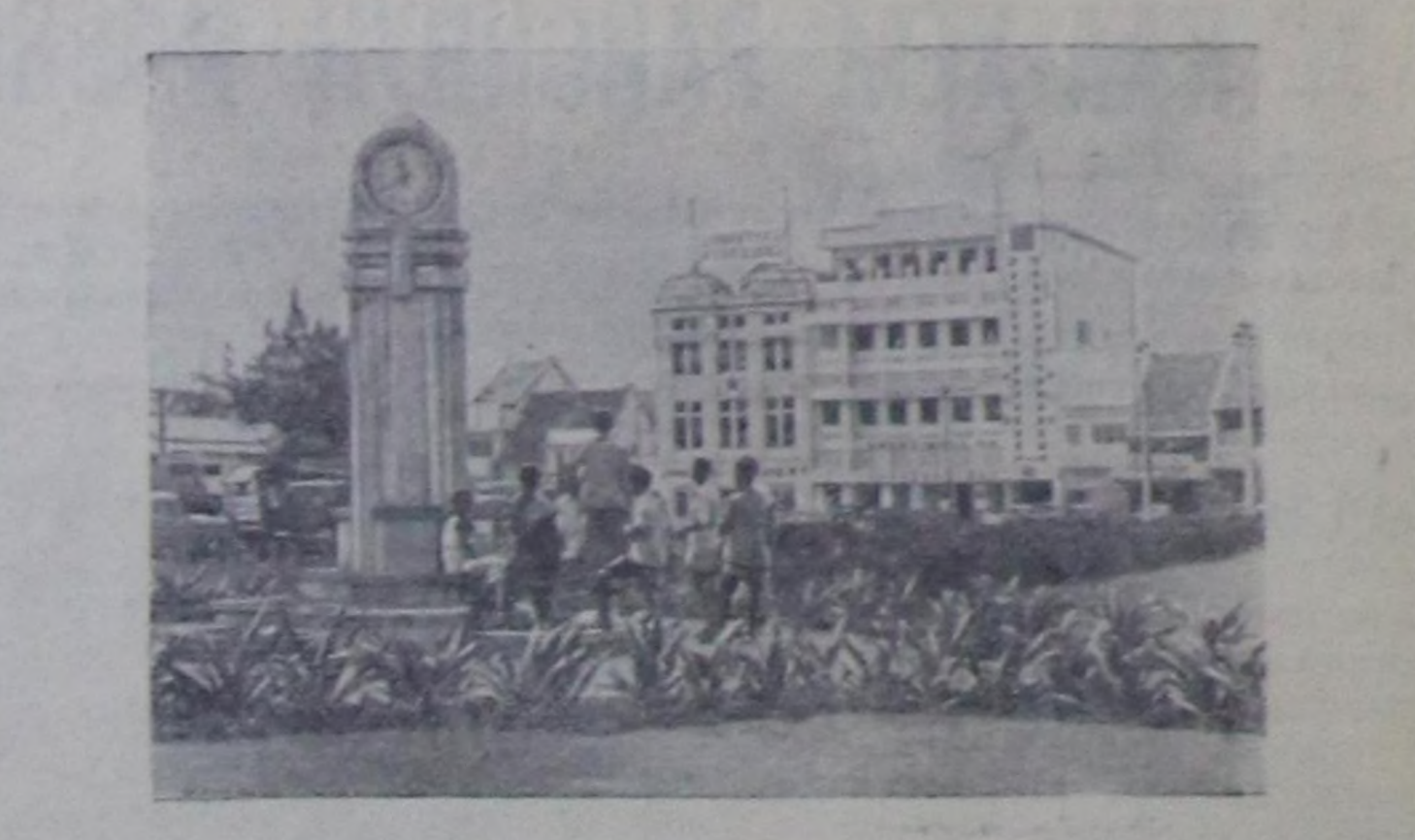
НЬЮ-ЙОРК. Юнайтед Пресс агенттелинин динчидиниң өзүгээр алдыга, чурттуң төөгүзүндө болган ол улуг ажыл соксадышкынынын бирөөн болуп ажыл соксадышкынын июль 30-ден июль 1-же дүңүндө АКШ-та эгелен, ийде металлургиянын 600 муң хире ажылчандары — каң экидерин бүдүрүлгелерин ажылчандарынын профвилел. Вежигүннери кирип турар. Ажыл төлөвирин бедир дугайында профвилелерин негеделеринден бүдүрүпте эелеринин ойталаанын чар-даа-биле чорупканнар.

АКШ Барыин Германияны чепсеглеп турар

ВАШИНГТОН. Шериг «дузаламчызын» дугайында Барыин Германия-биле АКШ-тын аразында дугуржулга Венга кылдынган деп күрүне департаментини чарааан. Каттышкан Штаттар Барыин Германияга шериг чепсеп, материалдарын бээр болгаш өскө-даа чүүлдерин дузалаарын дугуржулгада көргөн. Дугуржулганы герман бундестаг күштүг болдуруп баддылар.

Бүгү Германиянын эргиде шериг албаныгларынын журажышкыны

БЕРЛИН. Герман армиянын эргиде шериг албаныгларынын бирги бүгү-герман журажышкынын бирөөзүнүн динчидиниң АДН агенттелин дамчыткан, ол журажышкынын июль 25—26-да Берлинге болуп өрткөн. Ол динчиди дугайында турары болза, Германиянын айы-даа талаларында 500 ажыг эрги офицерлер болган солдаттар журажышкына чылган болгаш Германиянын тайбың өзү-биле катат каттыштарына тура-соруну олар изерткенер. «Делегейин ийи дайынбарынын сол-

Индонезиянын наймсалы Джакартаның шөдөрүнүн бирөөн.

Демир орук харылзааларынын айтырыгларынын талазы-биле улустар аразынын конференциязынын ажиттынганы

БЕРЛИН. Пассажир болгаш баранын улустар аразында дажылгазынын дугайында дугуржулганын киржикчелери чурттарынын демир-орук транспорттуң төлөөлөкчилеринин улустар аразынын конференциязы июль 1-де Берлинге ажиттыган. Конференциянын ажылдык Совет Эвилелинин, Кыдат Улус Республика-

Турк-врак-англи шериг эвилелинге киржир дугайында Пакистаннын шийтири

ПАРИЖ. Париж радиосунун динчидиниң өзүгээр алдыга, Карачиден тускай динчидиниң болгаш, Турк-ирак-англи пактыга июльдыг баштайгы хүнеринде эгелен каттыжарын Пакистан шийтирмен алган. Пакистаннын камгаал министри генерал Мохаммед Айюб-ханийн Анкарага кылган чажыт чугаалажышкынын

Япония, КУДР болгаш ВДР-нин аразында телеграф харылзаазы

ТОКИО. Япония-биле Борей Улус-Демократтыг Республикасы, а ол ишкан Вьетнам Демократтыг Республикасынын аразында телеграф харылзаазы июль 3-те

СССР-биле АКШ аразында шидыраа маргылдаазы

СССР-иниң болгаш АКШ-тын командазынын аразында шидыраа маргылдаазынын ийги салымчынын үзүндө дергүк ойнаашкынар доозулган. Смыслос кара өңдүг талазы-биле ойнашкан АКШ-тын чемпиону Бисгадеринин дугаар уткан. Бронштейн атакамы териниң өкч чоруткан, Эванс дүжү бээр кылдыр алабадан. Берес Роберт Варни уткан, а Петросян Горовицты уткан. Маргылдааның ийги салымчынын саны амдызында Совет Эвилелинин кө-

Туберкулёзтан аараан кижиниң камнапыр чуруму

Туберкулёз-биле демисел бистин Совет Эвилелинде күртө жукур-дузалыг соруга болур. Туберкулёзтан аараан улусу эмнээр диспансерлериниң, эмнегелериниң, санаторияларын чыккалары бистин чуртувуста тургустунган болгаш кижилерин эмнээр-биле организастаан. Соөгү чылдарда чаа-чаа өмнөр болгаш туберкулёз аарыг эмнээр аргаары тывылган. Ийчакчак аарыг кижилерин чүгө эмнөр-биле эмнээр болур деп бодан болбас. Эмнөр болгаш эмнээр бүгү аргаарын кажан камнапыр чуруму, чечкенерин болгаш эмненирин шын тургусанда ам дузалаар. Чечкенер чуруму шын салгымы туберкулёз аарыг кижиге өң чугула болур. Ауде 3—5 катат чечкенер жукурт, аргаалы болза, баштайгы чечкенеге өң-ла шактарында доктаал камнапыр чугула. Чечкенейн аш кижиниң ажыга барып болбас. Кей витаминерин чечкенер чипри негеттер. Витаминер болза, калууда, пидиморлар, марьовда болгаш өскөдээ нөгөз чүүлдеринде хей чоруу. Витаминер ит-кадыктын халдында, инек-караада (кыт), чаа фруктуларда кара хлебте болган аң-саржада чаа хей чоруу. Аунуң-не 100—120 гр. үс аймаан ажылгаар, бир эвес үс аймаан эмнэр өрттүр хейиң ажылгаар болза, аарыг кижиге хоралыг болур. Белоктарын чегге ажылгаары туберкулёзтан аараан кижиге ажыктыг өк чүгү болур. Белоктар болза, ириткен сүт чөкпөнгө (творог), мал болган балык эгинде, дагач чурталарында хей чоруу. Аарыг кижиге дөккөкө чыдыра аңаа хей чечин илангыя углеводтуг чүүлдер болур чигир, хлеб, картошка аймаан албады берип болбас. Аарыг кижиге кажан шимчен болган ажылдык бергенде ичкан чегге хөөн кирер. Арыг агаар аарыг кижиге чечкен арык жукур-дузалыг. Чурттап турар өвөөлөрүн үргүчү агаардыр чорук чугула. Аарыг кижиге хей шактар иштинде арыг агаарга чоруу негеттер, ичканга агаарың байдалын көрүп турган, хейти таарыштыр кедеги чугула, чүгө дөргө туберкулёзтан аарыг кижиге сокка алып болза, кончуг айымдыг болур. Туберкулёзтан аарыг кижиниң ажылы чини хевирлиг болур болган туруп шагараар болза аңаа хоралыг болур. Аарыг кижиге дүң таарыштыр өкч улууру кончуг ажыктыг. Чамдык таварылгаларда хүндүс немей дыштаныры чугула. Туберкулёз—халдавырыг аарыг. Туберкулёзтан аарыг кижиниң бодунга ол аарыгын халдамычылары болур—туберкулёзтуң диниң микроб куртары чоруу. Ийчанган кыры мунгаш чараа дүңдүрүр тускан саваны ажылгаары чугула. Аларанын 5 хууундан экилерин холуктуг сүт чүүл-биле ол саваны арыгаары негеттер. Аарыг кижиге чөдүрде болган азырышкынын үзүндө тускай дүмүк аржымын ажылгаары чугула. Туберкулёзтан аараан кижиге тускай саван, дөккө, аржык чүүлдерин тускайлаан турар жукурт. Оң-биле кады чурттап турар өскө кижилер ол чүүлдерин ажылгаан болбас. Өрөөл иштинде доозун чүүлдерин өд пөс-биле эки аштаар, а өрөөлүн шаалазын өд чөткө-биле ийкеле, азы ширининди өттүргөш оң-биле ширинири чугула. Бичин уруглар кады чурттап турар өрөөлгө ийди хемчеглерин аң чорудары өргөк чугула. Бичин уруглар болза, туберкулёзтан өң-не аарыччал болур, ичканга үстүндө чүүлдерин кылбас болза, олар дүрген аарып болур. Туберкулёзтан аарыг кижиге камнапырынын чуруму шындык салгы, үстүндө чүүлдерин күдөдир болза, өң экирири болган кады чурттап турар кижилерин туберкулёзтан халдавырындан чандалдыры оорган улуу-биле хамаржыр.

ТЫВА ОБЛАСТЫҢ САНИТАР-ЧЫРЫДЫШКЫН БАЖЫҢЫ.